

בעין חינוכית

בעין חינוכית מספר 64, ט"ו במרחשוון תש"ע

נוכח האשמות הרצח

הרב יונה גודמן, ראש תחום חינוך אמוני

רקע

4. ראוי לסייע לתלמידים להבחין בין רגשות למעשים. ניתן להבין כי אדם כועס על מי שקורא לפרק יישובים באלימות, אך עליו לתעל את תחושותיו בצורה בונה ולא לאפשר לכעסו להופכו לאלים בעצמו.
5. רק מתוך השיחה הפתוחה יכול גם המחנך להביע את עמדותיו ולנסות לסייע לתלמידיו להתבונן בעיניים ערכיות של תורה על הסיפור ועל השלכותיו.
6. חלק מהדיון יכול וצריך לכלול בחינה של יחסינו כלפי אנשים שחושבים או שמתנהגים בצורה הפסולה בעיני התלמיד. האם האחרים רוצים רק להרע לנו? מה ניתן או צריך לעשות בעת מחלוקת כה קשה? כיצד מותר וצריך לפעול כדי להשפיע על עמדותיהם של אחרים? ועוד.

תכנים

בסעיפים הבאים ננסה בע"ה לגעת בכמה מהתכנים שראוי לשלב בשיחה.

- א. הייתכן? האם תאורטית יכול להיות שאדם שקיבל חינוך דתי, ששותף לאווירת בניין היישובים, יעשה 'למענם' ניסיונות רצח וחלילה מעשי רצח? לצערי, התשובה היא כן. יצרים וכעסים נבראו גם אצל הדתיים, ולקוויות בתחום המידות והנפש קיימות גם אצלנו. זאת ועוד, אמונה ואידאולוגיה עלולות להיות מסוכנות! כבר אמרו חז"ל על לומד התורה: "זכה, נעשית לו סם חיים; לא זכה, נעשית לו סם מיתה" (יומא עב ע"ב). מי שנטען באמונה לוחטת ובאידאולוגיה גדולה שאינן מושתתות על מידות טובות ונפש בריאה עלול לפעול בשמם בצורה נוראה. מי שיגיע למצב בו הוא אוהב רק את הארץ ולא את העם (ולחפך!) עלול לפעול בצורה מעוותת מתוך

א. מי אשם? תוכן ההתייחסות שלנו למעצרו של תושב בנימין מורכב משני היבטים. מחד גיסא, חובתנו היהודית והמוסרית להתייחס לאדם כזכאי כל עוד לא הוכח אחרת. פעמים רבות אירע שאדם הואשם במעשים נוראיים וכעבור חודשים התברר כי הכול עורבא פרח. מאידך גיסא, כשנוצרת תהודה ציבורית כה גדולה וביקורת נוקבת על כל החינוך ואורח החיים של הציבור הדתי-לאומי – נדרשת התייחסות חינוכית מיידית לסערה עצמה. החשד שמעלים כי מעשים כאלו נעשו על ידי חובש כיפה, בצד הביקורת הציבורית על אושיות דרכנו הציונית-דתית, יוצרים יחדיו (גם) אצל צעירים זעזוע המחייב התייחסות חינוכית גלויה. מתוך מורכבות המפגש בן שני היבטים אלו עולה כי יש לשוחח עם תלמידים כבר כעת על הסיפור העכשווי העקרוני אך לא על האדם עצמו, אשר אין לנו אלא לקוות שיימצא זכאי.

ב. **מטרות השיחה ותכניה.** לטעמנו, השיחה עם התלמידים צריכה לשרת כמה מטרות ולכלול כמה חלקים:

1. עצם השיחה חשובה. דווקא שתיקה של מבוגרים מלחיצה ומשדרת שהסוגיה כה קשה עד שאף המבוגרים נאלמו דום. היכולת לדבר בכיתה, להשמיע חרדות, להחליף דעות, לגלות שאחרים בני גילי מוטרדים מאותן שאלות – כל אלו חשובות, עוד לפני שנביע את דעתנו בנידון.
2. במסגרת השיחה יש לספק מידע (עד כמה שידוע בעת קיומה), בין השאר כדי לאפשר התייחסות עניינית לעובדות ולהקטין שמועות.
3. לב הדיון צריך להיות מתן אפשרות להבעת דעות ולהחלפת רגשות.

לבקרים אנו מקיימים כנסים וימי עיון, כותבים חוברות ומאמרים והכול כחלק מהרצון להמשיך ולהשתפר. אמנם יש לנו חולשות, אך הטענה הגאוותנית כי הכול מושלם אצלנו אינה כלולה בהן. יחד עם זאת נאמר בפה מלא: לא ימצא רב או מחנך שלימד אדם לרצוח, ואפילו לא ימצא רב או מחנך שעודד זאת בקריצה או באמירה עקיפה. בסיכום הכולל יש לנו סיבה להתגאות בעשייתנו החינוכית. זאת ועוד. אם יש אנשים שנוקטים במעשים מטורפים, אין זה בגלל עודף חינוך ותורה אלא בגלל חוסר שלהם. הם זקוקים לעוד חינוך ותורה, ולא חלילה להפחתתם.

ד. לא ניתן לפסול יישוב שלם של אנשי תורה ועמל, חסד ובניין הארץ בגלל מעשים מטורפים של יחיד. מְצַעֵר כי יש אנשי תקשורת ושלטון המנסים לקדם את עמדותיהם הפוליטיות על ידי עריכת 'משפט קולקטיבי' לציבור שלם. אין דבר צודק יותר ונחוץ יותר לעם הזה מאשר המשך בניין החיבור המבורך של עם ישראל בארץ ישראל על פי תורת ישראל. אין דבר צודק ומוסרי יותר מאשר שיבת עם ישראל לארצו ואין לנו אלא להודות לקב"ה על הזכות להיות חיל חלוץ במימוש משאת הדורות. רוחנו לא תיפול אף אם חלילה יסתבר כי אדם בודד מתוכנו עשה מעשים שהם ההפך הגמור מכל דרכנו.

סוף דבר, מסתבר שהמאבק בימינו אינו רק על שלמות הארץ אלא גם על נפש העם. עלינו לגלות תעצומות נפש. להמשיך להאיר פנים מבלי להירתע מפני המלעיגים; להמשיך לחנך ולהתחנך לענווה ולרגישות; לאהבת הארץ ולבניינה; לאהבת העם ולקירובו – והכול באור התורה. בעוז ובענווה, בנחישות ובאמונה, נמשיך את מסע חיינו.

'אמונתו' הלקויה. אך האם המסקנה היא לא לחנך לאידאולוגיות? חס וחלילה! הגדל בלעדיתה נמצא במצב מסוכן פי כמה ועלול לטבוע בקיא של אלכוהול וסמים. בלעדי האמונות והערכים אין חיים לאומה, אין ארץ ואין עלייה, אין גבורה ואין מעשי חסד. קיום העם ומימוש עתידו מחייבים אמונות גדולות הנשענות על מסד איתן של מידות מתוקנות ונפש בריאה. משל למה הדבר דומה? לְאֵשׁ. אמנם האש מסוכנת ושורפת, אך האם בגלל זאת נאכל אוכל נא וקר ונשב במערות? אין לנו אלא להמשיך וללמד את עצמנו אחריות ולצאת לדרך עם כוח האש כדי לחמם את העולם ולממש את הייעודים שהקב"ה הטיל עלינו. בדומה לכך, מי שמשתמש ברכב מחזיק כלי נשק בידו אשר לא פעם הורג. אך האם בגלל זה נטען כי צריכים הכול לרכוב רק על חמורים? המשכיל יבכר חינוך לנהיגה בטוחה, כי רק באמצעות רכבים ניתן להגיע למרחקים.

ב. "דתי רוצח"? עלינו לטהר את המינוחים. משום מה, חובש כיפה שיחלל שבת או יאכל ביום כיפור – יאמרו עליו הכול ש"הוא לא דתי אמת". אין משמעות לכיפתו, הוא לא מאמין באמת". אך חובש כיפה שרוצח, משום מה ממשיכים להתייחס אליו כדתי. זה מעוות! אחד מעשרת הדברות הוא 'לא תרצח'. אם אדם רוצח, אזי הוא לא דתי, אף כי הרוצח משום מה לובש כיפה.

ג. האם מערכת החינוך שלנו אשמה? ממש לא. מערכת החינוך שלנו מחנכת לעדינות ולרגישות, לאהבת האדם והעם, לבניין הארץ ולשמירת התורה (כולל האיסור של 'לא תרצח'). אמנם כן, כמו כל ציבור אחר אף לנו יש מה לתקן במערכת החינוך שלנו. על זה אנו עמלים כל הזמן. חדשות

את אחי ואת אחיותי, בכל חלקי עמנו, שבכל המפלגות ובכל הארגונים, הידועים ושאינם ידועים, הנגלים והנסתרים, ושאינם במפלגות ושאינם בארגונים – את כולם אני מבקש...

(הרב צבי יהודה הכהן קוק, עיתון הצופה, מרחשוון תש"ח)

ניתן לעשות מנוי אישי (ללא עלות) על דפי "בעין חינוכית". נא לפנות לשרון: sharonz@orot.ac.il.

מכללת אורות ישראל, בעין חינוכית 64, ט"ו במרחשוון תש"ע

הדפים, כולל ההארות והשאלות בתחילתם ו|או בסופם, בעריכת הרב יונה גודמן.